

DISPUTATIO QUINTA,

QUA

ACTA

S. APOSTOLORVM
EX SCRIPTORIBUS ANTIQVIS.
SACRO-PROFANIS, MAXIME EX PA-
TRIBUS ECCLESIASTICIS ET AUCTORIBUS
CLASSICIS GRÆCO-ROMANIS
ILLUSTRATA,

JOAN. CASP. SANTOROCCUS,

Profess. Ordin. Antiquit. Græco-Romanarum,
& Pædagogarcha,

PRÆSES,
ET

JOAN. CHRISTOPHOR. *Armbroster* /

Haffo-Cassellanus, Stud. Phil.

RESPONDENS.

publicæ Dnr. Commilit. disquisitioni h. l. f.

ad diem XXII. Julii MDCCXIII.

subjiciunt.

MARBURGI CATTORUM,

Typis JOANNIS KÜRSNERI, Acad. Typograph.

VIRIS *Excellentissimo, plurimum Reverendis,*
Clarissimis Doctissimis

DN. PHILIPP. OTHONI
VIETORI,

Consistorii Principalis Hassiaci CONSILIARIO
Gravissimo, Ecclesiarum Superintendenti Vigilantissimo, Meritissimo, ut & coetus Aulici Cassellani Pastori Primario, Fidelissimo, Mecœnati & Promotori suo æternum Devenerando.

DN. GEORGIO Bender/

Ejusdem Serenissimi Cattorum Principis CONSILIARIO Ecclesiastico Gravissimo, Aulicæ Ecclesiæ, quæ Cassellis est, Pastori Facundissimo, Dignissimo, Patrono ac Fautori suo omni observantiæ cultu ætatem Colendo.

Nec non

VIRIS *Nobilissimis, Consultissimis ac Prudentissimis*

DOMINIS

CONSULIBUS, CONSULARIBUS,
Reipublicæ Cassellanæ Meritissimis, reliquisque
Senatorii Ordinis Membris Spectatissimis,
PATRONIS, PROMOTORIBUS & BENEFACITORIBUS perpetuâ animi reverentiâ suspiciendis.

*Disputationem hanc in publicum animi sui gratissimi
signum & ulteriorem sui suorumq; studiorum
commendationem*

D. D. D.

JOAN. CHRISTOPH. Armbröster/
Respondens.

I. N. D. A.
 DISPUTATIO, QUINTA,
 ACTA SANCT. APOSTOLORUM
 illustrata,
 ΚΕΦ'ΑΛΑΙΟΝ. Α. Ι.

VERS. III.

Versio vulgata Latina.

Ὅτι καὶ παρίστην ἑαυτὸν ζῶντα
 μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς
 τακμηνοῖς, δι' ἡμερῶν τεσσαράκον-
 τα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων
 τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Quibus & præbuit se ipsa-
 vivum post passionem suam in
 multis argumentis, per dies
 quadraginta apprensus eis & lo-
 quens de regno Dei.

PRÆMONITA.

§. I.

HAstenus quidem in III. & IV. Disputatione illustravi-
 mus Cap. I. Actor. vers. 1. & 2., qui partem, ut tunc
 indicavimus, constituerunt Praefationis illius, quam
 Lucas historiae Actorum Apostolicorum præmisit: hac
 autem quintæ residuæ illius præfationis partes, quæ in Cap. I. à
 versu 3 ad finem usque versûs undecimi ejusdem capituli commemo-
 rantur, B. c. D. pertractanda.

§. II. Cum verò angustiora chartæ spacia, quibus sumus in-
 clusi, videantur vetare, quo minus omnia huc spectantia insera-
 mus, pro objecto hujus disputationis quintæ eligemus solummodo
 partem versûs tertii, in quo scilicet versu duo præprimis mem-
 bra notanda.

A 2

Inum

Imum continet diligentem assertionem resurrectionis Jesu Christi à mortuis; his verbis: *ὅτι καὶ παρέστη ἐπιθὺν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τακμηείοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπταζόμενος αὐτοῖς.*

Idem Institutionem si doctrinam de regno Dei; his verbis: *καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.*

De solo primo, e. de diligenti assertione resurrectionis Jesu Christi à mortuis in hac quidem quinta disputatione tractabimus, quantum autem ad secundum hujus versus tertii membrum spectat, id esto proximè subsequens Disputat. objectum.

MEMBRUM I. VERS. III.

de

Diligenti assertione resurrectionis Jesu Christi à mortuis.

§. I.

NOtandus statim ab initio occurrit, Dativus plur. articul. postpositiv. *αἰς*, qui relationem habet ad Apostolos, de quibus dictum *v. 2.* præced. Sequitur hunc articulum conjunctio *καὶ*, quæ hîc, ut & interdum alibi locorum (a) in S. literis commodè reddenda per *etiam*, id quod non ab omnibus tironibus semper & ubique observatur. Eo sensu etiam usus fuit hæc conjunctio (b) Demosthenes: *ἐπι τῆν ἕνοισιν καὶ ννι παράχρησι*: i. e. *ETIAM nunc vestram mihi benevolentiam concedere.* Imitantur quoque simile Latini, quoties conjunctio suam ET pro ETIAM usurpant. ex. gr. (c) Cicero: *Epicurus gloriatur, se Magistrum habuisse nullum. Quod ET [i. e. ETIAM] non predicanti tamen facile equidem credam.* Plura de significatione conjunctiois ET pro ETIAM collegit (d) H. Turfelinus.

§. II.

(a) *Evang. Joan. 5: 17. & 15: 20.* (b) *Demosth. pro Corona.* (c) *M. T. Cicer. Lib. I. de Nat. Deor. 26.* (d) *H. Turfello de particul. Lat. Orat. Cap. 62, num. 38. p. m. 351.*

§. II. Hisce itaque Apostolis Christus sese etiam παρισήσασθαι id quod est 3. perf. a. l. act. indic. verbi παρίστημι ex παρὰ & ἵστημι. Hoc verbum diversimodè & in (e) Actis, & (f) alibi exponitur, quia (g) H. Stephano numerante in triginta novem N. Test. locis reperitur. Hinc textu nostro verbum hoc παρισήσασθαι ab interprete veterè præbuit, & à Beza exhibuit, vertitur. Nobis autem liceat vertere παρισήσασθαι scilicet ἑαυτὸν, *propè seu juxta se sistit*. Sicut enim, inquit (h) H. Stephanus, παριστάμαι, est *sto, adsto propè*, ita παρίστημι, *sisto propè s. juxta*. Illustratur & apparet hæc significatio ex (i) Act. 23: 24., ubi verbum παρίστημι in aor. i. infin. de jumentis propè adstantibus, qui Paulum impositum ad Felicem Præsidem saluum perducere deberent, usurpatur. Simili sensu verbum hoc in aor. i. Imperat. legimus apud (k) Lucianum: σὺ δὲ, ὡς Τρίτων, θαλάσσια τινὰ τῶν ἁγίων παρισήσασθαι, ἵνα ἐπιπλάσσωμαι γὰρ ἐπ' αὐτὰ τάχιστα. i. e. *Tu autem, ὅτι Τρίτων, delphinum quandam ex velocibus propè siste, equitabo enim in eo celsissime*. Et quidni vertamus, παρισήσασθαι scilicet ἑαυτὸν *sistit sese propè* videlicet Apostolis? Nonne enim propè ad Apostolos accessit? Utiq;: nam quia oculi ab objecto nimis remoti interdum errant, & præterea diaboli præstigiæ, quibus incanti per falsas apparitiones falli possunt, notissimæ, maluit Jesus se Apostolis suis *sistere propè*, non videndum modò, sed & contrectandum. Hinc illis timentibus forsitan, ne consternati & expavescati fallerentur, apud (l) Lucam Christus

accla-

(e) Act. Cap. 7: 26. congregare s. convenire. Cap. 23: 33. statuere, exhibere, sistere iudici. Cap. 24: 13. certè probare. (f) Luc. 1: 19. Ministrare, apparere. Cap. 2: 22. Offerre per consecrationem. Rom. 16: 2. assistere. 2. Timoth. 2: 15. Manifestare. Alias plures, si cupis significationes, consule Lexicographos in voc. παρίστημι (g) In concordant, Græc. Lat. (h) H. Steph. Thes. Græc. Ling. Tom. I. pag. 1777. (i) Verba textus Actor. 23: 24. sunt: Κτήσασθε παρισήσασθαι, ἵνα ἐπιπλάσσωμαι τὸν Πάυλον διασωσάτωσι πρὸς Φίλιππον τὸν ἑσπέρου. i. e. *Utiq; jumenta propè sistant, impositum Paulum ut saluum ad Felicem Præsidem perducant*. (k) Lucian. ap. Steph. Thes. Gr. Ling. Tom. I. pag. 1777. (l) Evang. Luc. 24: 37. 38. 39. 40.

aclamavit: *Quid turbati estis, & quare disceptationes subeunt corda vestra? videte manus meas & pedes meos; nam ego ipse sum; contrectate me & videte; nam Spiritus carnis & ossa non habet, sicut me conspicitis habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes. Adhuc autem ipsi [pergit (m) ibidem Lucas] non credentibus pro gaudio, & mirantibus, dixit eis: habetis hic esculentum aliquid? Tum ipsi dederunt ei partem piscis assi, & aliquid ex fave apiario, quae ille accepit, & edit in eorum conspectu. Revera igitur Christus Apostolis suis εαυτὸν ζῶντα παρῆσται, i. e. se ipsum, non alium, vivum, non mortuum prope stetit.*

§. III. Ad hanc παραστάσιν Christi Apostolis exhibitam referri possunt cogitata (n) Chrylostomi dicentis: Τὸ θεὸς ἐπέκειν ἐξ ἡμῶν τῶν ἀδελφῶν τοῖς ἀποστόλοις ἐπαύει; ἐπὶ πάντας αὐτὸν ἰδοῦν εἶναι τοῖς ποσὶ, καὶ οἰδοῦν τὸ ἀπόπτωτον & μυστήριον &c. i. e. Caterum quae de causa non apparuit omnibus, sed discipulis tantum? Quoniam multis illorum visum fuisset spectrum, videlicet eis, qui non noverant arcanum mysterii &c. Paulò aliter de dicta παραστάσει sensit (o) Augustinus: Non apparuit scilicet Christus inimicis suis, sed discipulis suis. Crucifixus apparuit omnibus, resurgens fidelibus, ut etiam postea, qui vellet, crederet, & credenti resurrectionis promitteretur.

§. IV. Pergamus cum Luca, ut videamus, quando Christus se ipsum vivum exhibuerit: Οἱ εἶπεν παρῆσται, inquit, εαυτὸν ζῶντα μὴ τὰ τὸ παθεῖν αὐτῶν, Ergo Christus μὴ τὰ τὸ παθεῖν αὐτῶν, i. e. postquam passus fuit, sese vivum Apostolis suis stetit. Missis ceteris verbum παθεῖν paucis attingemus. Est autem aor. 2. inf. ἀπάσχω, quod vel ab inusitato πῦδος, vel ab Hebr. נָפַד fregit, sicut German. leyden à lado descendit, nec significat tantum simpliciter affligi, sed afflictiones patienter ferre, quemadmodum (p) Zanchius annotat.

§. V. Notatu dignum est, quòd πάσχω interdum usurpatur

(m) *Evang. Luc. 24: 41. 42. 43.* (n) *D. 7. Chryost. in Act. Ap. Cap. 1. Homil. 1. p. 8. B. Edit. Francof. 1697. Tom. III. in Nov. Test.* (o) *D. A. Augustin. Tom. 8. p. 147. K. Enarrat. in Ps. 65.* (p) *Zanchius ad Matth. Cap. 17. vers. 15.*

ur de commodis & beneficiis, quæ accipiuntur & percipiuntur. Sicut enim κατὸν πάσχειν est *incommodò affici*, ita ἀγαθὸν πάσχειν si-
ve ἢ πάσχειν est *commodò s. beneficiò affici*. Consule, sis, de hac
verbi πάσχειν significatione (9) Stephanum. Exemplum habemus
apud (r) Aristotelem: ἐλάττων, inquit, ὁ παθὼν ἢ, ἢ ποιῶν ὁ
scil. ἢ i. e. *inferior est, qui beneficium accipit, eo, qui fecit*. Ad-
datur (s) Lyfias dicens: τίς ἴσταις ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν πείσεται, i. e.
Quæ spes ullius emolumentis ex eo capiendi?

§. VI. Congruè hanc significationem verbi πάσχειν cum ad-
junct. ἢ & ἀγαθὸν notamus. Quemadmodum enim idem verb.
πάσχειν de afflictionibus, malis & pœnis adhibetur, eò quidem
modò, ut simul ad bona & beneficia accepta referri possit, ita et-
iam exinde docemur quasi tacitè, passionem Christi plenam affli-
ctionibus, malis & pœnis habendam esse pro maximis bonis &
beneficiis. Nonne enim ex Salvatoris vulneribus atrocissimis sa-
lus humana propullulata? Quòd verò teste (z) Clem. Alexandrino
Plato aliquid de salutari Christi passione prophetice prædixerit,
huc utpote nimis longè quæsitum, non adducimus.

§. VII. Nunc ordo requirere videtur / ut de πολλοῖς τεκμη-
ρίοις agamus, in quibus Christus sese vivum Apostolis suis flitit.
Atque hæc τεκμήρια viventis Christi sunt maximi momenti: *La-
bascit*

(9) H. Steph. Thef. Gr. Ling. Tom. III. pag. 61. H. (r) Aristor.
in Ethic. (s) Lyfias apud H. Steph. Thef. Gr. Ling. Tom. III.
pag. 62. A. (r) Clem. Alexandr. Lib. 5. Stromat. pag. 601. A.
Colon. an. 1688. Ὁ Πλάτων μορονυχὶ προσωπῆτων τὴν σωτήριον δι-
κορομίαν, ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς πολιτείας ἀδὲ φησιν Ὅυτα δὲ δια-
κείμενα ὁ δίκαιος, μασιγωθήσεται, ερεβλώσεται, δεθήσεται,
ἐκκοπήσεται, τῷ ἐφθαλμῷ τελευτῶν, πάντα κακὰ παθὼν, ἀνα-
σκειδλυώσεται, i. e. Plato propemodum prophetice prædicens
salutarem dispensationem, sic dicit in secundo de republic.
Qui autem sic est affectus justus, flagris cædetur, torquetur,
vincietur, ei oculi effodientur, & postremo omnia mala per-
pressus, suspendetur.

hascit enim (ut cum (*) J. Calvino loquar) Evangelii majestatis nisi sciamus, Christum viventem è calis loqui: quo maxime Lucas respexit. Ergo ut dubia esset hujus rei veritas, dicit, comprobata fuisse multis signis. Hæc verba ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις nonnulli commate sublatò cum subsequenti participio ὁπτανόμενος connectere solent. Verùm (u) Beza plerosque codices secutus superioribus verbis adjungenda censet. Vetus interpres, D. Erasmus & J. Cameronius vocab. τεκμηρίοις à τεκμήριον, quod semel in N. Test. occurrit, verterunt argumentis, Beza autem signis certissimis, cum cujus versione consentiunt (1) Gallica vers. preuves assurées (2) Angl. infallible proofs: (3) Batav. gevvise kentececkenen. Rectius autè procedit Beza, Galli, Angli & Batavi versio, quippe vocab. τεκμήριον à τέμαρ (quod à τέλω, efficio) sit & significet signum indubitatum & necessarium desumptum à proprio cuiusq. rei indicio.

§. VIII. Quòd verò vocab. τεκμήριον talem habeat emphasis, liquet [1.] ex (v) Aristotele, qui memorie scriptum reliquit: Τῶτων δὲ [scil. τῶν σημείων] τὸ μὲν ἀναγκαῖον, ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ· τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον, ἀνάμυρόν ἐστι κατὰ τὴν διαφορὰν. Ubi nota τεκμήριον definiti σημείον ἀναγκαῖον, i. e. signum necessarium, pro quo ibidem dixit σημείον ἀλύτον, i. e. signum irrefutabile. [II.] ex (vv) M. F. Quintiliano: Alia [scil. signa,] ut dixi, qua necessaria sunt, qua Græci vocant τεκμήρια: alia non necessaria, qua σημεία. Priora illa [scil. τεκμήρια] sunt, qua aliter se habere non possunt &c. Adde quod idem (x) Auctor inter signa, argumenta & exempla differentiam quandam constituat. [III.] ex (y) Suida: ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ, inquit, ἀληθινὸν σημεῖον, ἢ τὸ ἀλύτον, καὶ τεκμηριώδης ἐπιδείξει λέγειται, τὸ ἐν τῷ κατὰ τὸ σὺρ ἔργειν κατανόηται, καὶ ἀν μὲν τὰς ἄλλας ἐπιδείξει ἀλλοῦ τὸ αἰτίον, ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ τὸ τὸ λέγειται, i. e. τεκμήριον signum verum, vel irrefutabile. Et demonstratio per τεκμήριον dicitur, cum

(*) J. Calvin. in Act. Apost. ad hunc vers. 3. pag. m. 3. (u) Theod. Beza annotat. in N. Test. Act. 1. v. 3. (v) Aristotel. L. 1. Rhetor. (vv) M. F. Quintilian. Inst. Orator. Lib. 5. Cap. 9. (x) Idem Quintil. Cap. 9, 10, 11. Lib. 5. Inst. Orator. (y) Suida. Lexic. Græc. Tom. III, pag. m. 441. in vocabulo Τεκμήριον.

ex fumo ignis adesse colligitur. Et si quidem causa necessario sequatur causatum, tunc signum id dicitur τακτικόν. Cum his auctoribus consentit [2] Pastor scribens: Τακτικόν, est certum & indubitatum signum, seu necessarium, non probabile aut contingens, quod nunquam fallit. Atque ita ex dictis patebit, vocab. ποταίς τακτικῶς rectissime verti, multis signis certissimis, verissimis & indubitatis. Q. E. D.

§. IX. Quod si quis ex nobis quærat, quænam fuerint, signa illa certissima, vera & indubitata, δὲς δ' ἰσότης παρὰ τὴν ἐναντίον τῶν ἁγίων πρὸς τὸ πᾶσι δὲ δὲν, responsio erit facilis & prompta. Nitimur imprimis auctoritate [a] Lucæ, qui ποταίς τακτικῶς, quibus Christus se Apostolis suis vivum exhibuerit, & se revera ex mortuis resurrexisse demonstratum dederit, retulit. Revera enim fuerunt ea, quæ ibi, Lucas commemorat, signa resurrectionis certissima, quibus nempe Christus sese vivum stetit Apostolis suis e.g. [1] Christus è sepulcro prodit. [2] ambulavit: [3] locutus fuit: [4] comedit: [5] cicatrices suas non modò ostendit, sed manibus & digitis contrectandas præbuit: [6] aspicientibus ipsis Apostolis, cum loqui desiisset, in cælum ascendit. Certè hæc omnia, quæ etiam in sensus externos, visum, auditum & tactum incurrebant, erant verissima vitæ agilis τακτικῶς, quæque procul dubiò ea de causâ adhibita, quòd homines sæpius plus fidei sensibus externis quàm internis tribuere soleant. Annotamus & referimus huc (b) Augustini de sensibus hominum externis cogitata, quæ inter alia addidit ad explicanda hæc Evangel. (c) Lucæ verba: ἦνεκα βουμ ἐμὶ quinque, & proficiscor ad probandum ea: rogo te, habe me excusatum. Sunt, inquit d. l. Augustinus, homines reman-

B ti

- (2) Georg. Pastor. Lexic. Græc. in Nov. Testament. in voc. τακτικῶς, p. 640.
- (a) Evangel. Luc. Cap. 24: 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, & c. Item Act. 1: 3, 4, & 9, & c.
- (b) D. A. Augustin. Tom. X. pag. 28. Edit. Paris. 1541. Serm. 33, de verb. Domini in Evangel. secundum Lucam Cap. 14. §. 16 - 24. de cæna magna.
- (c) Lucæ Cap. 14: 19.

ri à fide, terrenis dediti, carnalibus occupati, nolunt credere aliquid, nisi ad quod sui corporis sensu quinque partiù perveniunt. Et paulò post pergit: Tali impedimentò tenebatur Apostolus noster Thomas, qui de Domino Christo, id est, de Christi resurrectione nec solis oculis credere voluit. Nisi misero, inquit, (scil. (d) Thomas) digitos meos in clavorum & vulnerum loca, & nisi manum meam in latus ejus misero, non credam. Et Dominus, qui posset sine ullo signo vulneris resurgere, servavit cicatrices, quæ à dubitante rangerentur, ut cordis vulnera sanarentur. Porro ex [**] J. Calvino observandum, signa illa indubitata vel demonstrationes multas non fuisse enumeratas à Luca; nisi quod dicitur, ferè persequimur sem fuisse ab illis [scil. Apostolis] sapius visum. Unus fortè aspectus suspitionis aliquid habuisset: sed quum toties videntum se obrulerit, dubitationi nullus relinquitur locus. Hòc etiam modò probum ruditatis, quam fuisse in Apostolis narratur, deletur, ne fides derogetur Apostolorum predicationi.

§. X. Hæc de illis πολλοῖς τακμπλοῖς, quibus Christus se vivum stitit Apostolis, non possumus autem intactam prætermittere præpositionem ἐς, (ab ἐσ sum) quæ vocabb. πολλοῖς τακμπλοῖς præposita. Dantur in (e) Hebraismificum castris, quin præfixa hæc præpositione Hebraissimum quarunt anxii. Per nos quidem licet; loquantur sanè ita Hebræi, ut particul. ך [I] vel sapius redundet, [II.] vel etiam sapius reddenda sit per præpositionem ך seu per: minimè tamen exinde statim sequitur, ut hic loci in præpositione ἐς, quæ idem valet, quod Hebr. ך, statim lateat Hebraismus. Annon docente (f) Seb. Pfochenio probatissimi Græ-

[**] J. Calvin. Commentar. in Act. Apost. Cap. i. 3. p. m. 3.

(d) Joan. Cap. 20: 25.

(e) Hebraismificibus exempli locò annumeramus Erasmus Roterodamum, qui ad h. l. N. T. inquit: In multis Hebraico more &c. pro per multa argumenta. Bibl. Crit. Tom. 7. Cap. 1. Actor. vers. 3.

(f) Sebast. Pfochen, Diatrib. de L. Græc. Novi Test. puritate.

Græcorum auctores præpositionem *ἐν* utroque sensu & (g) per pleonasmum adjecerunt, & (h) pro *δις* seu *per* usurpârunt? Testantur hoc phraseologiæ Græc. ab auctore illo notatæ. Nam primò præpos. *ἐν* redundat per pleonasmum apud (i) Hesiodum, (k) Euripidem, (l) Xenophontem, & alios. Secundò eadem præpos. *ἐν* est in significatione *per*, quemadmodum inter cœteros auctores Græcos ex (m) Xenophonte manifestû viderur. Erg. apud Hebræos, Græcosq; ¶ atq; *ἐν* nō solùm παράλλουσι, sed & in significatione præpos. *δις* s. *per* ponuntur. Temerè igitur, quando hoc in loco, *ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις* pro *δις πολλῶν τεκμηρίων* legitur, Hebraismus queritur.

§. Pergit textus dicens, quòd Christus post passionem suam fœ non tantùm vivum stiterit multis certissimis signis, sed sese etiam conspicendum præbuerit per dies quadraginta, his verbis: *δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα, ὁπλανόμενος αὐτοῖς*. Tria in his nobis ad examen revocanda.

B 2

I. Pro-

(g) *Præpositio ἐν* [inquit Pfochenius §. XLVII.] non solum in Nov. Testam. textu Græco, verum etiam apud Græcos profanos sæpe παράλλουσι, redundat.

(h) *Idem Pfochenius legatur §. LXIII.* Usitatissimum est [scribit] apud Hebræos, ut præposit. ¶ ponatur in significatione PER. Et paulò post pergit: hanc significationem quoque præpositio Græcorum *ἐν*, quæ Hebræorum ¶ respondet, in Nov. Test. obtinet &c. Deniq; eandem significationem præpositio *ἐν* querit & invenit in Xenophonte.

(i) Hesiod. *Ἔργ. καὶ ἡμέρ.* vers. 635. & 646. *Ὅσποτε καὶ ἦ δ' ἄλλδ', πολλὸν δις πόντον ἀνύσσα, Κύμην Αἰολίδε σελισπῶν, ἐν νηὶ μέλαινῃ, i. e. Qui olim & huc venit, immensum pontum emensus, Cum à Aolide relicta, nave nigra.*

(k) Eurip. in *Supplicib.* vers. 539. *Ἐσθ' ἡλιαθῆσσι κληνὸς ἐν κληνῷ δις.* Imperator ero incluta hastâ.

(l) Xenoph. de *poli.* Atheniens. circa initium: *καὶ πλέων ἐν ταῖς ναυσὶν, navigans navibus.*

(m) Xenoph. eod. libr. de *poli.* Athen. αἴτι ἐν παντὶ τῷ βίῳ quasi per universam vitam. Idem ibidem: *ἐκ ἐν ἄλλοις ποῖν, ἀλλ' ἐν τῷ δήμῳ, i. e. Non per alios aliquos, nisi per populum.*

I. Pronomen *αὐτοῖς*.II. Participium *ὑπακούμενον*.III. Spacium temporis *δι' ἡμερῶν τεσσαρῶν κολα*.

§. XII. *Ἀποστόλοις* Dativ. plur. pronom. demonstrativi *αὐτοῖς* ab *ἐστίν*. Subintelligitur Dativus *τοῖς Ἀποστόλοις*, quem vide, *σὺς*, præced. vers. 2. hujus capituli Disputat. nostrâ tertiâ. Membr. I. pag. 5-16. Apostoli itaque sunt, *οἷς αὐτοῖς* i. e. *quibus ipsis* Christus se multis indubitatis signis vivum stitit. Ponitur autem hic partic. passiv. *ὑπακούμενον* cum Dativ. *αὐτοῖς* locô genitivi *αὐτῶν*, quæ tamen constructio nemini, nisi Græcarum literarum expertis, insolita videbitur. Genitivus enim, quem verba & participia formâ atque (*n*) significatione passiva intercedentibus ferè præpositionibus, *ἐπὶ*, *παρὰ*, *πρὸς*, *ὑπὸ* &c. exigunt, interdum neglectis præpositionibus mutatur in Dativum. Præter exemplum in textu occurrens simile in (*o*) Demosthene invenimus. Consulatur de hac construct. Græc. verb. passivorum cum Dativo paginæ Grammatic. Veluti in transitu observare cum aliis liceat, Latini os hanc constructionem Græcor. imitatos fuisse, ex. gr. Ovidius in (*p*) Metamorph. cecinit:

Figitur huic [pro *figitur* ab hoc] *duplici Gryneus sua tur-*
mina ramo,

& idem in (*q*) Trist.

Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli. [pro in-

telligor ab ullo.]

§. XIII.

(*n*) *Significatione passiva*: Quòd verba solâ significatione passiva genitivum, tanquam proprium passivorum casum cum præpos. *ὑπὸ*, *παρὰ* &c. exigant, patet ex Matth. Cap. 17, v. 12. *Μέλλει παύσθαι ὑπὸ αὐτῶν*, *Patietur ab illis*. Xenoph. *Ἐκείνῳ τὴν δυνάμει ὑπὸ ἡμῶν*, *Ille a vobis interfectus est*. Confer. M. C. Stockii interpret. Græc. Cap. 4. de Verb. c. Genit. §. 105.

(*o*) *Demost.* *τῶν ἐπίσης πεποιμένων*, pro *τῶν ὑπὸ ἑτέρων πεποιμένων*. i. e. *Rerum ab aliis gestarum*.

(*p*) *Ovid. XII. Metamorph. vers. 268.*

§. XII. Nunc secundò locò in [vid. §. XI. proximè præced.] vocab. ὁπλῶμεν, quod est particip. præf. passiv. verbi ὁπλῶ, inquirendum, Licet verò ὁπλῶμεν numerante (r) Stephano semel duntaxat in Nov. Testam. Græc. occurrat, non tamen uno eodemque modo ab interpretibus redditur. Vulgatus pro ὁπλῶμεν reponit *apparens* & Italus *apparendo*. Corrigenda est hæc versio, qui (s) Erasmo Judice vulgatus non commodò, sed nimis dilutò usus est verbò, dum ὁπλῶμεν vertit per *apparens*: siquidem pergit (r) Erasmus, *apparet* id quoque, quod non est. Ideò (u) Martinus rectè observavit scribendo: *Parco*, [à quo *appareo*] *videor sive verè, sive in speciem*; ut *Germanor. Scheinen*. Rectius verò & melius procedunt versiones Erasmi, Calvini, Aræ Montani, Bezæ & Piscatoris, quibus ὁπλῶμεν valet, *dum conspicitur seu conspectus*. Simili ratione exponunt (v) Gallus, (w) Anglus (x) Baravius & alii interpretes. Habemus hinc quoque (y) Hesygium consentientem, qui ὁπλῶμεν exponit, ὁπῶμεν, ἐμφανίζωμεν. Non enim instar spectri apparuit, sed apertis oculis conspectus fuit Christus ab Apostolis, ita, ut sese, post resurrectionem suam [vid. §. IX. hujus Disput. V.] ad palpandum & contrectandum, præbuerit. Apostoli igitur fuere, [ut cum (*) Luca loquamur] *ὁπλῶται, qui ipsi viderunt suis*, non alienis oculis. Pluris autem valet *oculatus testis* unus, quàm decem auriti. Hinc (***) Philo: ὁπλῶται μὲν ἀλλοῖς ἐπὶ ψυχῶν τοῖς γινόμενοις ἐφαπόμενοι τέλειον πρὸ τῶν ἀεθμάτων.

(q) Ovid. Lib. V. Tristium Eleg. X. vers. 37.

(r) Steph. in Concord. Græco-Latin.

(s) Erasmi. Roterod. annotat. in Nov. Test. ad hunc vers. 3.

[ ] Erasmi. ibidem.

[u] Martin. Lexic. Philolog. Tom. I. in parco, pag. 175.

[v] Gallus: étant veu. [w] Anglus: being seen.

[x] Baravius: zynde gezien. [y] apud H. Stephan. Thef. Græc. Ling. Tom. II. pag. 1332. G. in ὁπλῶμεν. video, cerno, à thematico. ὁπλῶ.

[*] Luc. Evang. Cap. I. vers. 2. [***] Philo Libr. cæd. διακ. i. c. de Judice.

Κεφ. α' β. v. 3. SANCTORUM ILLUSTRATA. 35
ritionis J. Christi non noctium, sed (e) dierum ratione computatur.

§. XV. Observetur hic ex (f) Theophylacto, Lucam non dixisse ἐν ἡμέραις, diebus; Quod tunc Jesus cum Apostolis non sit continuè verlarus, sicut antea, sed δι' ἡμερῶν, per dies: nam ἐπίσταρο ὁ ἀφικατο πάλιν, i.e. accedebat & discedebat rursus. Frequenter igitur totis illis diebus cum discipulis Jesus verlarus fuit, & conspiciendum se eis præbuit. Hæc Camerarius ex Theophylacto. Idem fere de hac phraseologia δι' ἡμερῶν sensit quondam (g) Chrysostomus, quem satis prolixè eâ de re differentem evolvendum suademus.

§. XVI. Atq; hi quadraginta dies observante (h) Augustinô sunt modicum illud, (scil. tempus) de quo Christus locutus fuit apud (i) Joannem dicens. *Filioli adhuc modicum sum vobiscum.* Inferamus ipsa Augustini verba: *Adhuc modicum, inquit scil. Christus, vobiscum sum: tanquam diceret, continuo quidem resurrectione clarificabor, non tamen continuo ascensus in cælum, sed adhuc modicum vobiscum sum: sicut enim scriptum est in (k) Actibus Apostolorum, fecit cum eis [scil. Apostolis] post resurrectionem XL. dies intrans & exiens, &c. & paulô post addit Augustinus: hos ergo XL. dies significavit, (scil. Christus) dicendo; adhuc modicum vobiscum sum.*

§. XVII. At quæritur, quare Salvator noster post resurrectionem suam δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα, per quadraginta dies, nec plures nec pauciores sese conspiciendum præbuerit? *Quadrage-*
narius

(e) Plura de DIEBUS dicta vid. in Disput. nost. IV. Membr. III. pag. 7. seqq. §. 1-8.

(f) Theophyl. apud Joach. Camerarium Commentar. in h. loc. Act. I. vers. 3.

(g) D. Joan. Chrysost. Tom. III. in Nov. Test. Homil. I. in Actor. Apost. Cap. 1. pag. m. 7. 8. Ffurt. Edit. an. 1697.

(h) D. A. August. Tom. IX. fol. 89. E. Tractat. LXIV. in Evang. Joan.

(i) Evang. Joan. Cap. XIII. vers. 33.

(k) Actor. Cap. 1.

narius numerus, sicut relatum legimus apud (l) D. Augustinum, quasi *sercratus nobis in quâdam perfectione commendatur*. Ideo tres diversi numeri dierum quadragenarii tempore commemorationis Christi in hoc mundo notantur. *Quadragesima fuerunt dies à nativitate Christi, usq; ad præsentationem ejus in templo*, Luc. 2:22. collat. cum Levit. 12:1-4. *Quadragesima dies jejunavit in deserto*, Matt. 4:1,2. *Quadragesima dies sese post resurrectionem suâ conspicendum exhibuit, quemadmodum ex textu clarè patet*. Observatio quâ J. d'Espagne de trino illo quadragenario dierum numero memorie prædidit, notatu est dignissima. Vidend^o autè (m) auctor ipse, quia angusti charitæ spaciû impedit locû infra allegatum inserere. Cur autem J. Christus per 40. dies, non per plures annos sese præsentè post resurrectione suam hominibus conspicendum præbuerit, (n) C. à Lapide proluxè exposuit. Quamvis ad nos, existimamus verisimiliter Jesu Christi apparitionem per 40. dies factam esse, I. ad firmiorem resurrectionis demonstrationem. II. tum propter pulchram præsentationis in templo Hierosolymitano *die quadragesima à nato Christo factæ* Luc. 2:22. Levit. 12:1-4 cum apparitione in templo cœlesti, nec non ministerii sui per 40. dierum jejunii inchoati ac finiti, collationem. III. Tum ad tyroptum sub Ver. Test. Exod. 16:35, 36, & 24:18 seu 2. Sam. 5:4. 1. Reg. 19:8. implementum.

§. XVIII. Atq; hæc de diligenti assertione resurrectionis J. Christi monuisse sufficiant. Ex eo a., quod Salvator resurrectionis sue veritatem totæ *Temel ois* demonstrare voluerit, piè discamus, quàm sollicitos nos esse oporteat, ut de ejus certitudine certò simus persuasi. Audiatur modò Paulus 1. Cor. 15:17. *Si Christus, inquit non resurrexit, inanis est fides &c. & quæ in eam sententiam plura ibidem commemorantur argumenta.*

(l) D. A. Aug. Tom. IX. Tract. 17. in Evang. Ioan. de Cap. 5. fol. 33. Ed. Paris. 1741.
(m) I. d'Espagne Oeuvres Tom. I. Nouvelle Observ. sur le symbole de la Foy. p. 141.
38. Adduntur ib. Co. p. seq. 89. plusieurs periodes memorables, qui ont commencé & fini par de Quarantaines ou de jours ou d'années. (n) Cornet, à Lapide Commentar. in b. loc.

M. O. Δ.

Fini Disputationis Quinta.

PRÆSIDIS

Ad Dn. Respondentem gratulatio.

Sunt, qui præcelant luxuriâ sequi, Te doctrina sacris condita lusteris,
Noctes quiq; dies deliciis vacant Et, quæ conveniunt, docta volumina
Fœdis, quiq; epulis dilapidant opes, Patrum, & prisca penus dogmata
Et qui largifluos evacuant scyphos. *Ehnicis,*
Quosdâ casta juvant, & lituò tubæ Quæ cõscripta sôphis, mirificè juvât,
Permissus sonitus, bellaq; Marcia, Cœlestis Pater & præsidium meum
Insontem quoties indomiti necant, Vires ingenio sufficiat tuo. (16)
Per multis aliis casibus haud moror, Cedat, quicquid agas, omine prope.
Queis spernunt, *studii, dulcè decus tui,* Sublimi ut ferias hædera vertice,

Jé 2511

ULB Halle 3
002 379 813

7200

VD 7 VD 18

DISPUTATIO QUINTA,
QUA
ACTA
S. APOSTOLORVM
EX SCRIPTORIBUS ANTIQVIS.
SACRO-PROFANIS, MAXIME EX PA-
TRIBUS ECCLESIASTICIS ET AUCTORIBUS
CLASSICIS GRÆCO-ROMANIS
ILLUSTRATA,

JOAN. CASP. SANTOROCCLUS,
 Profess, Ordin, Antiquit, Græco-Romanarum,
 & Padagogearcha,

P R Æ S E S,
 ET

JOAN. CHRISTOPHOR. Armbroster /
 Hassö-Cassellanus, Stud. Phil.
R E S P O N D E N S.

Publicæ Dnn. Commilit. disquisitioni h. l. f.
 ad diem XXII. Julii MDCCXIII.
subjiciunt.

MARBURGI CATTORUM,
 Typis JOANNIS KÜRSNERI, Acad. Typograph.

